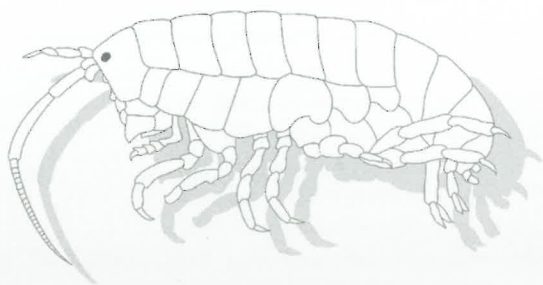

ISSN 0773-3542

De Strandvlo

Verantwoordelijke uitgever: Francis Kerckhof, Muiscaertstraat 14, 8400 Oostende

VlIZ
Wandelaarkoei 7
8400 Oostende

abonnement 2010 betalen
sub

Tijdschrift
van **De Strandwerkgroep België**

Jaargang 30
2010

DE STRANDVLO

Jaargang 30

Periodiek van **De Strandwerkgroep, vereniging voor mariene biologie**

Voorzitter

Jean-Paul Vanderperren
e-mail : vdpjp@yucom.be

Hoogstraat 137, 1980 Zemst

☎ 015/34.07.81 (thuis)
0472/94.14.48 (gsm)

Secretaris

Maarten Vanhove

Kruisstraat 8, 2820 Rijmenam
(Bonheiden)

☎ 015/51.76.92 (thuis)
0478/96.91.23 (gsm)
016/32.39.18 (werk)

e-mail : maarten.vanhove@bio.kuleuven.be

Penningmeester

Floris Verhaeghe
e-mail : plattekaas@hotmail.com

Torhoutstraat 124, 8610 Kortemark

☎ 0479/89.01.09

Redactieraad - De Strandvlo

Ingrid Jonckheere

St.-Idesbaldusstraat 20 bus 402, 8670
Koksijde

☎ 058/52.19.46 (thuis)
050/81.37.68 (ouders)
0475/25.52.82 (gsm)

e-mail : ingrid.jonckheere@west-vlaanderen.be

Guido Rappe

Kapelstraat 3, 9910 Ursel

☎ 09/374.39.68

e-mail : guido.rappe@gmail.com

Public Relations

Marie-Thérèse Panneels-Vanhaelen
e-mail : marc.panneels@skynet.be

Ter Yde 1, 8670 Koksijde

☎ 058/51.86.15

Bestuurslid

Francis Kerckhof
e-mail : francis.kerckhof@mumm.ac.be
Tom Ameye

Muscarstraat 14, 8400 Oostende
Spaanse Lindebaan 175, 1850
Grimbergen

☎ 0473/95.30.59

☎ 02/268.10.61

0475/69.06.27 (gsm)

e-mail : tom.ameye@skynet.be

Website: www.strandwerkgroep.be - **Vragen ?** info@strandwerkgroep.be

Strandvondsten: waarnemingen@strandwerkgroep.be

Website gehost door het VLIZ - contact: leen.vandepitte@vliz.be

Abonnementsprijs 2010

- Belgische leden: **12 Euro**. Te storten op **rek. 000-1493424-12**, op naam van "De Strandwerkgroep" p/a Floris Verhaeghe (zie hoger).
- Buitenlandse leden: **13 Euro**. Te storten op Bank van De Post, **BIC BPOTBEB1**, **IBAN BE19000149342412**, op naam van "De Strandwerkgroep" p/a Floris Verhaeghe (zie hoger).

❖ Foto cover: Het Zwin – Knokke (foto: Ingrid Jonckheere)

INHOUD

Jaargang 30 nr. I

Inhoud, laagwatertabel, excursiekalender 2010, nu verkrijgbaar	I
Jacqueline Poeck	Korstmossen, een nieuw onderwerp binnen de SWG? Deel 2 : Waarnemingen tijdens de meerdaagse SWG-excursie naar Wales 2009 5
Nathal Severijns	Verslag van de meerdaagse SWG-excursie naar Granville (Normandië) van 18 tot 22 februari 2007 10
Marie-Thérèse Vanhaelen	Een stranding van riemwier <i>Himanthalia elongata</i> met veel begroeide voetjes in 2007 aan de Westkust 30

WOORD VOORAF

We hebben met onze vereniging de start van het jaar 2010 niet gemist. We konden op de jaarvergadering een groot aantal geïnteresseerden en nieuwe gezichten ontvangen en ook voor de meerdaagse excursie zijn een record aantal deelnemers ingeschreven. Het bestuur kreeg tijdens de jaarvergadering het vertrouwen van de leden om nog een jaartje verder te doen. Hopelijk kunnen we deze positieve evolutie verder zetten en slagen we erin om ook wat meer jongeren aan te trekken zodat de toekomst verzekerd blijft.

We zijn al aan de 30ste jaargang van de Strandvlo toe. We doen meteen een oproep voor het doorsturen van artikels voor de volgende nummers van de Strandvlo. Een speciale vondst, een verrassend gevulde vloedlijn, een interessante publicatie, ... alle bijdragen zijn welkom.

In dit nummer lees je een uitvoerig verslag met bijhorende waarnemingen van de meerdaagse Strandwerkgroep excursie naar Granville in 2007 alsook een beschrijving van de korstmossen die we tijdens onze meerdaagse excursie 2009 in Dale aantreffen. Uiteraard is er ook weer aandacht voor de stranden langs de Westkust.

Laagwatertabel Oostende – april, mei, juni 2010 (weekends)

april

Za 03/04	11:17-23:32
Zo 04/04	11:59
Za 10/04	06:08-18:37
Zo 11/04	06:57-19:18
Za 17/04	10:10-22:25
Zo 18/04	10:49-23:05
Za 24/04	04:30-17:00
Zo 25/04	05:42-18:12

mei

Za 01/05	10:13-22:32
Zo 02/05	10:53-23:14
Za 08/05	04:06-16:27
Zo 09/05	05:06-17:30
Za 15/05	09:08-21:28
Zo 16/05	09:49-22:11
Za 22/05	02:54-15:17
Zo 23/05	03:58-16:26
Za 29/05	09:14-21:37
Zo 20/05	09:54-22:19

juni

05/06	02:19-14:28
06/06	03:12-15:26
12/06	08:03-20:29
13/06	08:48-21:15
19/06	01:27-13:45
20/06	02:24-14:44
26/06	08:19-20:45
27/06	09:00-21:26

LW te :

Boulogne	43 min. vroeger
Calais	19 min. vroeger
Duinkerke	9 min. vroeger
Nieuwpoort	2 min. vroeger
Zeebrugge	8 min. later
Vlissingen	30 min. later

Excursiekalender – 2010

- **Zondag 2 mei : Nieuwpoort.** Westerstaketsel: ontmoeting met penseel- en/of blaasjeskrabben.
Afspraak: 10 uur – Hendrikaplein (oostelijk einde van de dijk).
- **Zaterdag 22 mei : Zeebrugge.** Jachthaven. Gewemel onder water: van anemoon tot zakpijp.
Afspraak: 14 uur – Rederskaai; overkant oude vismijn
- **Zaterdag 19 juni : Koksijde – Sint-André.** Speuren naar zomerkwallen en eieren van inktvissen.
Afspraak: 13 uur30 – Sint-André, strand einde Scottlaan.

- **Zondag 29 augustus : Raversijde.** Strandvondsten, een glimp van het leven in zee.
Afspraak: 10 uur – Koninklijke Baan ten hoogte van Domein Prins Karel, voor de roze villa 'Jan van Gent' in samenwerking met Natuurpunt Middenkust.
- **Zaterdag 11 september : De baai van Heist.** Strandvegetatie onder leiding van Guido Rappé.
Afspraak: 10 uur – Heist, westelijk einde van de Zeedijk
- **Zondag 10 oktober : Duinbergen.** Gewriemel in het kruinet onder leiding van Omer Rappé.
Afspraak: 9 uur – Anemonenlaan (ten oosten van het Willemspark)
- **Zaterdag 27 november : Koksijde.** Strandhoofd, ontdekkingstocht tussen de rotsblokken
Afspraak: 10 uur – Ster der Zee, einde Blanchardlaan, parking bij het strand.
- **Zondag 26 december : De Panne.** Westhoekstrand: winterwaarnemingen tussen eb- en vloedlijn
Afspraak: 10 uur – zeedijkje einde Dynastielaan.

Excursieprogramma Nederlandse SWG

- **Zaterdag 17 april : Kattendijke.** Kijken of we onze 'huiskreeft' weer terugvinden.
Afspraak: 10 uur
- **Zaterdag 15 mei : Kwaade Hoek.** We gaan daar het strand afstruinen.
Afspraak: 8 uur

Vooraanmelden bij Michel Otten (06-28964475 of mjotten@kabelfoon.nl)

Nu verkrijgbaar:**Nolf, D., De Potter, H. & Lafond-Grellety, J., 2009. Hommage à Joseph Chaine et Jean Duvergier. Diversité et variabilité des otolithes des poissons**

(59 bladzijden, 1 tekstfiguur en 149 platen) (Frans met uitgebreide Engelse abstract) - ISBN 9789081492508

De "Recherches sur les otolithes des poissons. Etude descriptive et comparative de la sagitta des téléostéens", door Joseph Chaine tussen 1934 en 1958 gepubliceerd, voor het eerste deel in samenwerking met Jean Duvergier, wordt nog steeds als het handboek voor de morfologie van de otolieten van recente vissen beschouwd. Deze "Bijbel van de otolieten", die in twee verschillende tijdschriften gepubliceerd werd, is allang uitverkocht en niet makkelijk te vinden, zoals blijkt uit het ontbreken van elke verwijzing ernaar in de recentere literatuur. Dat op zich rechtvaardigt reeds een herdruk van deze reeks, maar het is de ontdekking van drie ongepubliceerde manuscripten die de aanleiding tot het maken van het voorliggende boek vormde. Bovendien bevat het eerste van deze drie manuscripten een iconografie van NO-Atlantische Gadidae, die van een ongeëvenaarde kwaliteit is. Het was ook nodig om een diepgaande nomenclatorische revisie door te voeren om ze in de moderne classificatie in te passen. In dit boek werden alle 378 geïllustreerde soorten geordend volgens de classificatie van Nelson (2006), een vaak gebruikte samenvatting van de huidige stand van kennis betreffende de systematiek van vissen. Alle illustraties werden tot nieuwe platen samengesteld, die volgens het systeem van Nelson gerangschikt werden. De soorten werden benoemd met de nu geldende taxonomische namen, die in vele gevallen van die van Chaine en Duvergier afwijken.

Prijs: 50 Euro. Voor leden van de strandwerkgroep: 40 Euro, tot één maand na het verschijnen van dit nummer van 'De Strandvlo'.

Verzendingskosten: 5,5 Euro in België; 18 Euro elders in Europa.

Te bestellen bij: Palaeo Publishing & Library VZW, Minervastraat 23, B 2640 Mortsel, Belgium

Voorafbetaling gevraagd: Rekeningnummer 403-6075761-45.

Korstmossen, een nieuw onderwerp binnen de SWG? Deel 2 : Waarnemingen tijdens de meerdaagse SWG- excursie naar Wales 2009

Jacqueline Poeck

Korstmossen van het maritieme milieu

Groot Brittanië heeft een van de meest uitgestrekte klif- en rotskusten van West-Europa en het relatief milde klimaat gecreëerd door de Golfstroom is gunstig voor een diversiteit aan licheensoorten.

De littorale zone wordt regelmatig overspoeld door het getij en de bovenste zoom wordt gedomineerd door soorten beperkt tot dit milieu waaronder species *Verrucaria*, *Lichina* en *Collembosidium*.

Boven de getijdengebied bevindt zich een verticale zonatie van korstmossoorten, afhankelijk van de hoeveelheid zoutafzetting en blootstelling aan de wind en golven: het supralittoraal.

De onderste zone, het mesic-supralittoraal of spatzone, wordt gekarakteriseerd door species *Caloplaca*.

Daarboven, in de drogere zone, xeric-supralittoraal, groeien *Ramalina's* vooral op verticale rotsen, samen met vele soorten die men ook verder landinwaarts vindt.

Waar stikstof zich opstapelt door uitwerpselen van zeevogelkolonies, gedijen de gezelschappen van stikstoftolerante soorten, gedomineerd door species *Xanthoria* en *Caloplaca*.

De supralittorale zone kan zich over 100m en meer uitstrekken, afhankelijk van de golfbeweging, de blootstelling en de steilheid van de kust.

Hierna geef ik een beschrijving van een aantal soorten uit deze milieu's en waargenomen tijdens ons verblijf in Wales, met opgave van enkele vindplaatsen. Een verklarende woordenlijst vindt u achteraan.

***Verrucaria maura* – zwarte zeestippelkorst (foto 1)**, heeft een korstvormig, bruinzwart tot groenzwart thallus, de rand is soms lichter en groener, tot 1 mm dik. Vaak verward met een dikke laag aangekoekte olie. Onder de loep zie je de haarfijne

scheurtjes die het thallus verdelen in hoekige areolen (zoals opgedroogde modder). De kleine bobbelige uitstulpingen op het thallus zijn de half verzonken peritheciën, ongeveer 0,5mm diameter, met duidelijk ostiolum (kleine opening in de top). Deze zoutminnende soort komt voor in de onderste supralitorale zone tot boven de hoogwaterlijn.

Zeedijk Broad Haven 10/4/2009, Marloes Sands 12/4/2009.

Zowat in dezelfde zone vindt men tevens *Verrucaria mucosa* – **gladde zeestippelkorst (foto 2)**, met een glad, dik, groen tot donker olijfgroen, olieachtig thallus dat weinig tot niet gebarsten is. De zwarte verzonken peritheciën worden beter zichtbaar op een droog thallus, zeer klein, minder dan 0,2mm diameter.

Castlebeach Dale 10/4/2009, Marloes Sands 12/4/2009.

In het littoraal van aan zon blootgestelde kusten vinden we op rotsen net onder de hoogwaterlijn (onderste Verrucariazone) in associatie met roodwieren (*Hildenbrandtia* prototypes) *Lichina pygmaea* (**foto 3**), een struikvormig gelatineus korstmos, met een goed ontwikkelde schorslaag. Makkelijk te verwarren met het zeewier *Catenella opuntia*. Het hecht zich met een onduidelijk voetje aan de rots en vormt uitgebreide donkerbruine tot zwarte matten van 1cm hoog. De lobjes zijn afgevlakt, 0,5mm Ø, de vertakkingen worden cilindrisch naar de top toe en dragen bolronde, tot 2mm grote apothecia. Wanneer men het droge lichien tussen de vingers fijn wrijft, geeft het een geur af als van “embrocation” (smeersel?), een kenmerk waardoor het zich onderscheidt van het zeewier *Catenella opuntia*.

Castlebeach Dale 10/4/2009.

Iets hoger, net boven de hoogwaterlijn (bovenste Verrucariazone) en veelal in beschutte spleten groeit *Lichina confinis* (**foto 4**) in associatie met *Caloplaca marina*, *Lecanora helicopis*, *Verrucaria maura*, enz., deze soort is veel kleiner dan *L. pygmaea* ($\pm 0,5$ cm hoog) en veel rijker vertakt. Het vormt compacte bosjes van 5 tot 10mm groot die zich vaak over meerdere meters uitspreiden. De cilindrische lobben, 0,2mm Ø, dragen tot 0,5mm bolronde apothecia.

Cwm-yr-eghwys 11/4/2009.

Op zonnige, harde silicaat- en kalkrotsen alsook op hout en betonnen zeeweringen, in de middelste supralitorale zone, komt *Caloplaca marina* – **gelobde zeecitroenkorst (foto 5)** voor. *Caloplaca* betekent “mooie stukjes”. Het korstvormige thallus is vrij dik, bobbelig tot bijna schubbig, licht tot donker oranje. Met zwak ontwikkelde convexe lobben aan de rand. Een bleek geel tot wit prothallus is soms aanwezig. Apothecia $\pm 0,5$ mm Ø, oranje met iets blekere rand. In meer beschutte omstandigheden hoger op de kust groeit de sterk gelijkende *Caloplaca maritima* – **gewone zeecitroenkorst (foto 6)**,

deze laatste is echter goudgeel tot bleek oranje en heeft meer convexe, blekere, wasachtige areolen.

Zeedijk Broad Haven 10/4/2009.

Wijd verspreid en algemeen op silicaatgesteente aan de kust, tot in de spatzone, vindt men ***Ramalina siliquosa* – gewoon kusttakmos (foto 7)**, een struikvormige soort met smal bandvormig, 2 tot 9mm breed thallus, met een enkel aanhechtingspunt aan de voet, hangend of rechtopstaand. Zeer variabel van vorm. Het oppervlak is ruw tot plaatselijk geribd, min of meer dof, vaak met knopvormige wratten. Met talrijke eindstandige of zijdelingse apothecia, met schijf in de kleur van het thallus. Zonder soralen. Boven- en onderzijde geelgroen tot grijsgroen.

Broad Haven Zeedijk 10/4/2009.

Veel voorkomend op maritieme rotsen, tot op zeeniveau, gedijt ***Anaptichia runcinata* – zeedakpanmos (foto 8)**, een bladvormige soort met mat thallus, donker rood-bruin indien droog, opvallend olieachtig bruin-groen in natte toestand. De smalle bandvormige lobben liggen dakpansgewijs dicht tegen het substraat aangedrukt en vormen ± rozetten. De apothecia zijn gewoonlijk komvormig, zwart, met bruine gekartelde thallusrand. De onderzijde is bleek tot donker bruin-zwart met een weefsel van enkelvoudige bruin tot zwarte rhizinen.

Skomer Island 8/4/2009.

Een zeer verspreid en algemeen korstmos dat men ook terugvindt in de spatzone is ***Xanthoria parietina* – groot dooiermos (foto 9)**, een bladvormig thallus, grijsgroen (schaduwvorm) tot helder oranje indien blootgesteld aan sterk zonlicht. Het vormt min of meer regelmatige plakken, goed gehecht aan het substraat, tot 15 cm Ø. De brede lobben zijn sterk gerimpeld, tegen elkaar aanliggend met omhooggekrulde randen. Apothecia meestal talrijk in het centrum van het thallus, met oranje schijf en blekere rand. De onderzijde is witachtig met schaarse lichtgekleurde enkelvoudige rhizinen. Een van de meest tegen luchtpollutie resistente bladvormige korstmossen. Nitrofiel. Werd vroeger als *Lichen parietinus* medicinaal gebruikt, als vervangingsmiddel voor kinabast o.a. tegen koorts. Verder ook om textiel geel of bruin te verven door de aanwezigheid van de stof parietine in het korstmos.

Dale 9/4/2009, Castlebeach Dale 10/4/2009

Ook algemeen en verspreid aan de kust op silicaatrotsen en muren is ***Xanthoparmelia conspersa* – granietschildmos (foto 10)**, met bladvormige rozet, 10 tot 12 cm Ø. Bovenzijde min of meer blinkend, lichtgeel, grijsgroen tot bruin, met talrijke stift- tot koraalvormige isidiën. Apothecia occasioneel aanwezig, tot 1cm Ø, schotelvormig, met glanzende donkerbruine schijf. Soms ontbreken de isidiën totaal, in dit geval is het

specimen rijkelijk fertiel. De onderkant is bruinzwart met talrijke korte, zwarte, enkelvoudige rhizinen.

Skomer Island 8/4/2009.

***Ochrolechia parella* – steentandpastakorst (foto 11)**, is eveneens een vrij algemene soort die men vaak aan de kust aantreft. Het dik, wit, witgrijs tot beige korstvormige thallus is glad tot korrelig, soms vol barstjes. Nabij de rand vaak iets gezondeerd en met een lichte omlijning (prothallus). De talrijke beige tot bruinroze apothecia, tot 2mm Ø, hebben een dikke thalleuze rand en zijn vaak sterk berijpt. Op kiezelhoudende rots. De soort is moeilijk verwisselbaar mits men let op de grote met C+ rood reagerende apothecia. Dit is een van de korstmossen waaruit vroeger orseille werd bereid, een rode verfstof, gebruikt in de wol- en zijde-industrie. De verfstof werd verkregen door het gemalen korstmos in water en urine (later ook wel ammoniak) tot gisting te brengen. Zo werd ook lakmoes gewonnen, een kleurstof die nu nog dient als indicator voor de zuurtegraad bij chemische reacties.

Dale 9/4/2009, Castlebeach Dale 10/4/2009.

Kosmopoliet is ***Tephromela atra* – zwarte schotelkorst (foto 12)**, een korstvormig, vrij dik thallus, in wrattige plaatjes opgebroken tot oneffen wrattig-korrelig, witachtig tot grijswit. Apothecia met een gezwollen, vaak gegolfde thalleuze rand en glanzend zwarte schijf, 1-2 (2,5) mm Ø. Soms met een zwart prothallus. Groeit op kiezel- tot kalkhoudende rots, soms op schors, stikstofminnend.

Skomer Island 8/4/2009, Dale 9/4/2009.

Verklarende woordenlijst

Apothecia	vruchtlichamen van de mycobiont (hier meestal schijfvormig)
Areolaat	geheel opengebarsten in losse veldjes, zoals droge modder
Berijpt	bedekking van wit, grijs, blauwig of geel fijn stof
Bladvormig	geheel opgebouwd uit lobben en los op het substraat
Bobbelig	met onregelmatig oppervlak
Gebarsten	met barstjes maar niet areolaat
Gelatineus	geleiachtig
Isidiën	bol-, staaf-, of koraalachtige aanhangsels van het thallus die makkelijk afbreken en waaruit een nieuw thallus kan ontstaan
Korstvormig	wordt gezegd van een lichemeen dat geheel met het substraat vergroeid is en niet zonder beschadiging valt te verwijderen
Lecanorine	wordt gezegd van apotheciën met een thalleuze rand (kleur van het thallus)
Lecideïne	wordt gezegd van apotheciën met een eigen rand (kleur van de schijf)
Lobben	minstens aan de top vrije, bladvormige thallusdelen

Perithecia	bol- tot peervormige vruchtlichamen van de mycobiont waarin geslachtelijke sporen gevormd worden
Prothallus	weefsel met uitsluitend schimmeldraden waarop uiteindelijk het thallus gevormd wordt, meestal goed zichtbaar aan de rand of in de voegen tussen de areolen
Rhizinen	wortelachtige strengetjes op de onderzijde van een licheen
Soralen	afgebakende poederige hoopjes van sorediën
Sorediën	poederkorreltjes die vrijkomen van het thallus en waaruit een nieuw thallus kan ontstaan
Struikvormig	wordt gezegd van lichenen die zich koraalachtig vertakken en verheffen boven het substraat
Substraat	ondergrond waarop een organisme groeit
Thalleuze rand	rand die door het thallus rond apotheciën gevormd wordt
Thallus	het eigenlijke lichaam van een licheen
Verzonken	niet boven het substraat of het thallus uitstekend

Woord van dank

Ingrid Jonckheere voor de begeleiding tijdens het tot stand komen van het artikel. Hans De Blauwe voor het ter beschikking stellen van vindplaatsgegevens en foto's.

Summary

In part 2 I give a brief description of the coastal environment of Great Britain. Also I describe a few Lichen-species from the littoral we have found during the SWG-field trip in Dale, Wales, April 2009.

Literatuur

- APTROOT, A., & K. VAN HERK, 2004. Veldgids Korstmossen. KNNV.
- BRODO I. M., DURAN-SHARNOFF S. & SHARNOFF S. 2001. Lichens of North America. New Haven & London, Yale University Press
- DOBSON, F.S., 2000. Lichens, an illustrated guide to the British and Irish species. Slough, The Richmond Publishing Co. Ltd.
- MOBERG, R., & I. HOLMASEN, 1984. Lavar en fälthandbok. Stockholm, Interpublishing
- SMITH C.W., A., APTROOT, B.J., COPPINS, A., FLETCHER, O.L., GILBERT, P.W., JAMES AND P.A., WOLSELEY, 2009. The Lichens of Great Britain and Ireland. London, The British Lichen Society
- VERMEULEN, H., z.j. Sleutelen met Lichenen en Cursus Korstmossen, Natuurpunt
- WIRTH V., & R. DÜLL, 2000. Mossen en Korstmossen., Tirion

Pol De Montstraat 10/A
2020 Antwerpen
fred.jacq@skynet.be

Verslag van de meerdaagse SWG-excursie naar Granville (Normandië) van 18 tot 22 februari 2007

Nathal Severijns

Na twee excursies naar Bretagne (naar St. Lunaire in Noord-Bretagne in 2005, en naar Damgan in Zuid-Bretagne in 2006) wilden we weer eens naar Normandië trekken. Voor de excursie van 2007 werd daarom Granville gekozen, met zijn Pointe du Roc, en met St. Martin-le-Bréhal in de onmiddellijke nabijheid en de Iles Chausey op slechts 45 minuten varen uit de kust.

We logeerden in het zeil- en duikcentrum (Centre Régional de Nautisme) van Granville, vlak naast de zee, en gedurende die week helaas ook vlak naast de fuor... . Zo konden we tot in de late - of waren het de vroege - uurtjes 'meegenieten' van de muziek op de fuor ..., al viel dat al bij al nog wel mee. Het centrum bood ons eenvoudige maar gerieflijke kamers, een self-service restaurant met een goede keuken, een bar met lounge voor wie even wilde verpozen, en een ruim lokaal dat we als laboruimte hebben gebruikt en waar we menige uren samen hebben doorgebracht.

Bij onze aankomst in Granville, op zondagnamiddag, bleek het niet evident om het centrum te bereiken. Blijkbaar kwamen we toe op het hoogtepunt van de feestelijkheden ter gelegenheid van de kermis, wanneer de carnavalstoet nog volop door de straten trok. Als goede SWG-ers hebben we dan de maar auto achtergelaten en onmiddellijk het strand opgezocht, om ver weg van het feestgedruis het getijdengebied te gaan verkennen. Daarbij hebben we de Grève de Hérél, aan de zuidkant van Granville, bezocht. Dit is een tamelijk slibachtig gebied met vele eerder kleine en vaak geïsoleerde rotspartijen, met daar tussen veel rotspoelen, en hoger op het strand uitgestrekte, lage rotspartijen die het grootste deel van het oppervlak bedekken.

Sommigen waren in de namiddag het strand van St. Paire, even ten zuiden van Granville, gaan verkennen. Anderen, ten slotte, hebben het feestgedruis in de stad ontlopen door naar de Pointe du Roc te gaan, aan de westzijde van de stad. Dit is een hoge en massieve rotspartij die ver in zee steekt en waarop de oude stad gebouwd is. Je bereikt de site langs een trap vanuit de oude stad. Aan de zuidkant van deze rotspunt ligt de haven van Granville. Aan de noordzijde strekt zich bij eb een breed en tientallen kilometers lang zandstrand uit dat reikt tot aan de Cap Goury in La Hague, in het

noorden van het Cotentin schiereiland. Naar het westen toe bestaat de site vooral uit rotsen met zowel in breedte als in hoogte zeer onregelmatige insnijdingen waardoor een sterk geaccentueerd reliëf ontstaat. Doordat de rotsen erg massief zijn en weinig afbrokkelen zijn er zeer weinig losse stenen om te keren. Rond de rotsen, die vooral naar de laagwaterlijn toe overvloedig met algen bedekt zijn, is de bodem erg slibrijk. In het zand tussen de rotsen zijn er veel poelen waarin vaak grote hoeveelheden oude schelpen liggen. Ook zijn er veel karakteristieke rotspoeltjes waarin steeds veel wier groeit en waartussen heel wat levende organismen voorkomen. Door de combinatie van rotskust en een uitgestrekt zandstrand vind je aan de Pointe du Roc een rijke mengeling van zowel rotsbewoners als organismen die in het zand leven.

Maandagmorgen trokken we onmiddellijk naar de Îles Chausey die zo'n 17 km uit de kust liggen. Bij eb bestaat deze kleine archipel, die zich over een gebied van slechts enkele vierkante kilometers uitstrekt, uit ongeveer 365 eilanden, waarvan sommige echter maar enkele tientallen vierkante meters groot zijn. Bij vloed steken er nog maar een goede 50 eilanden boven het water uit. De Îles Chausey vormen ongetwijfeld één van de mooiste stukjes natuur in Normandië en zijn tegelijk misschien ook wel de rijkste plek in de wijdere omgeving voor wat fauna en flora betreft.

De eilandengroep is te bereiken via een boottocht met vertrek in Granville. Drie kwartier lekker uitwaaien (op voorwaarde dat je niet zeeziek wordt natuurlijk) waarbij je Jan van Genten en andere zeevogels kan bewonderen en met wat geluk ook nog dolfijnen ziet. De eilandengroep kent een getijdenverschil tot ongeveer 13,5 meter! Langs de kaaimuur bij de aanlegsteiger kan je het water bij opkomend tij dan ook letterlijk zien stijgen, aan een tempo van 4 à 5 millimeter per minuut! We hebben de eilanden tweemaal bezocht. Enkel het grootste ('Grande Île') is voor het publiek toegankelijk. Op de eerste dag, maandag 19 februari, hebben we na aankomst eerst de klassieke wandeling rond dit eiland gedaan: langs de oude citadel en de vuurtoren, via de grote weiden op het hoger gelegen zuidelijk deel van het eiland, naar het 'Château Renault'. Daar hebben we op de rotsen naast het strand van de 'Plage de Port Homard' onze picnic opgegeten. Daarna zijn we naar de iets verder gelegen 'Grande Grève' getrokken waar we vanaf de duinreep het aftrekkend water gevolgd hebben. De zee trekt hier meer dan een kilometer ver weg (!) en in dit gebied liggen er zeer veel kleine en grote rotspartijen. Daarom blijf je best steeds met minstens twee samen en weet je je best ook op elk moment te oriënteren, zodat je niet door het water verrast of ingesloten wordt wanneer het tij gekeerd is. In de gaten houden wanneer de lokale Fransen

terugkeren is ook altijd nuttig. Voor al die moeite biedt de natuur als wederdienst dan wel een prachtige en meestal meeslepende ontdekkingsstocht langs, tussen en onder de rotsen, tussen de brede zandribbels, langs aanspoelsellijnen op zandbanken, in de zeegrasvelden, in de talrijke rotspoelen en op de uitgestrekte vlakten van eerder grof zand, afgewisseld met slibrijke plaatsen..., kortom al het mogelijke om je hartje op te halen als liefhebber van het mariene milieu.

Bij de tweede uitstap naar de Îles Chausey, op woensdag 21 februari, hebben we de andere kant van het 'Grande Île' bezocht, waar we voordien nog nooit geweest waren. We zijn toen rond het noordelijk deel van het eiland ('Gros Mont' genaamd) gewandeld, dat alleen via een smalle strook land ter hoogte van de 'Plage de la Grande Grève' met de rest van het eiland verbonden is, en zijn uiteindelijk via de 'Grande Grève' teruggekeerd. Omdat we dat deel van het eiland helemaal niet kenden en het getij er erg gevaarlijk kan zijn deden we dit niet zonder een degelijke stafkaart mee te nemen. We bleven tijdens onze tocht ook als groep samen. Die namiddag hebben we een onvermoed mooi en werkelijk uniek stukje natuur leren kennen, met prachtige uitzichten en uitzonderlijke en erg gevarieerde landschappen. Soms liepen we door uitgestrekte zandvlaktes, en even later dan weer door een erg geaccidenteerd landschap met hoogteverschillen van enkele meters, afgewisseld met kleine en grote rotspartijen die soms zo hoog zijn dat ze bij hoog tij boven het water uitsteken. Onderaan zijn deze rotspartijen afgezoomd met het zwarte korstmos *Verrucaria maura*, bovenaan met het gele *Xantoria parietina*, en op de top zijn ze begroeid, onder andere met Engels gras. Op sommige plaatsen gaf het geheel soms de aanblik van een heus maanlandschap. Opvallend was wel dat we aan deze kant van het eiland, op zeewieren en een dode zeekat na, zo goed als geen levende organismen en ook bijna helemaal geen achtergebleven lege schelpen aantroffen. Dit heeft waarschijnlijk met de verschillende stromingspatronen aan de beide kanten van het eiland te maken. Dit kon echter het enthousiasme over de omgeving waar we door wandelden niet temperen. Het was dan ook met een tevreden gevoel dat we 's avonds met de boot terug naar Granville voeren. Tussen de twee uitstappen naar de Îles Chausey hadden we op dinsdag 20 februari eerst een 'vrije' voormiddag. Sommigen hebben toen het materiaal van de vorige dagen verder gedetermineerd en gekuist, terwijl anderen zijn gaan rondwandelen in de stad of gewoon ter plaatse een beetje uitrustten. In de namiddag hebben we dan samen het getijdengebied voor de kust van St. Martin-le-Bréhal bezocht. Dit gebied lijkt sterk op de 'Grève de Hérél' aan de zuidzijde van Granville. Een belangrijk verschil is echter dat

zodra het tij gekeerd is het water zeer snel opkomt en er een reëel risico is om ingesloten te raken. Doordat de zeebodem over meerdere honderden meters lichtjes afhelt naar de kust toe komt het water onmiddellijk na het keren van het tij als een kleine vloedgolf van een tiental centimeters hoog aanstromen, en dit met een snelheid van zo'n 4 à 5 kilometer per uur. In amper een kwartiertje loopt gans deze uitgestrekte, afhellende vlakte dan onder. Daarna bereikt het water de steile en hoge helling vóór de dijk, waarlangs het tij dan verder traag en gestaag omhoog kruipt. Je moet daarom zodra de kleine vloedgolf aankomt onmiddellijk terugkeren en daarbij stevig doorstappen - en wel in de goede richting en zonder omwegen of zonder nog even te stoppen 'om nog even iets van meer nabij te bekijken' - om niet letterlijk door het water van het opkomend tij te worden voorbijgestoken ...

Op donderdag 22 februari hebben we in de voormiddag onder leiding van een gids een historische wandeling gemaakt doorheen de oude stad. Die nam ons mee door de soms erg smalle straatjes, vertelde ons leuke wetenswaardigheden over de geschiedenis van Granville, en bracht ons ook naar enkele plaatsen waar we een mooi uitzicht hadden over de ganse stad. Bij het lage tij in de namiddag zijn we met de ganse groep naar de Pointe du Roc in Granville getrokken voor de laatste excursie van deze meerdaagse.

Op de verschillende plaatsen die we in de loop van de week bezochten, hebben we in totaal een goede 300 verschillende soorten gevonden. De groepen waarvan we het meeste soorten hebben gevonden zijn de wieren (een 40-tal soorten), de korstmossen (27 soorten), de mollusken (met 45 soorten gastropoden en 43 soorten bivalven) en de mosdiertjes (een 60-tal soorten). Dit betekent niet dat dit de meest soortenrijke groepen in die streek zijn, maar is natuurlijk direct gerelateerd aan de specialiteiten van de deelnemers.

Opvallende soorten waren, bij de wieren de zee-eik *Fucus lutarius* (in het slik op de Îles Chausey, CHY) en de roodwieren *Halurus equisetifolius* (CHY) en *Gastroclonium ovatum* (St. Martin-le-Bréhal, SMB). Op de Îles Chausey vonden we 27 soorten korstmossen. Hoewel deze allemaal vrij algemeen zijn voor deze streek was het wel leuk om een aantal soorten te vinden die in ons land minder frequent voorkomen. Interessante vondsten bij de bloemdieren waren de dodemansduimen *Alcyonidium digitatum* hangend onder aan rotsen in de 'Grande Grève' op de Îles Chausey, aardbeianemomen *Actinia fragacea* (CHY), de anemoon *Calliactis parasitica* (CHY en SMB), en het solitair koraal *Balanophyllia regia* (CHY). Op het strand van de 'Plage de Port Homard' op de Îles Chausey vonden we, net als bij vroegere excursies, grote

groene plekken op het zand gevormd door miljoenen groene platwormen *Convoluta roscoffensis*. Dit is een doorzichtige worm die zijn groene kleur krijgt door het darmwier dat in zijn maag zit. Andere interessante soorten wormen waren *Phascolion strombi* (CHY), een worm die leeft in een 'huisje' van zandkorrels dat hij bouwt binnen in een schelp (meestal een olifantstand *Dentalium spec.* of een penhoren *Turritella communis*), de kelkworm *Pedicellina cernua* (CHY) die we op een roodwier vonden, *Sabellaria alveolata* (Granville-GNV en CHY), een worm die grote 'riffen' van zand en schelpengruis bouwt, en *Sabella pavonina* (SMB en CHY) met zijn mooie waaierkrans van tentakels.

We vonden ongeveer 95 soorten mollusken. Hierbij zowel de kleine borstelkeverslak *Acanthochitona crinita* (SMB en CHY) als de grote borstelkeverslak *Acanthochitona fascicularis* (SMB), en verschillende soorten naaktslakken, zoals levende grote vlokslakken *Aeolidia papillosa* (CHY en SMB), sterslakken *Archidoris pseudoargus* (GNV en CHY), groene wierslakken *Elysia virides* (CHY), en levende zeehazen *Aplysia punctata* (CHY). Daarnaast ook een vers exemplaar van de kleine slak *Ocinebrina acicula* en van de trapgevel *Raphitoma purpurea* (beide CHY), maar ook een levend exemplaar van de sleutelgathoren *Diodora graeca* (CHY), de blauwgestrepte schaalhoren *Helcion pellucidum f. laevis* (SMB), en exemplaren van de zeeoor *Haliotis tuberculata* en het schoteltje *Acmaea virginea* (beide CHY). Interessante vondsten bij de tweekleppigen waren verse dubletten van de stevige platschelp *Tellina crassa* (CHY), de Noorse hartschelp *Laevicardium crassum*, de stralende platschelp *Tellina donacina*, de platschelp *Tellina incarnata*, de lange slijkschelp *Lutraria magna*, en de paardemossel *Modiolus modiolus* (alles op CHY). Daarnaast ook verse en levende exemplaren van de ovale zonnenschelp *Gari depressa* (CHY en SMB), de gewone artemisschelp *Dosinia exoleta* (CHY), de pandoraschelp *Pandora inaequalis* (GNV), de melkwitte cirkelschelp *Loripes lacteus* (CHY en SMB), de grote mantel *Pecten maximus* (CHY) en de papierschelp *Thracia papyracea* (SMB, een exemplaar van 34 millimeter!). Ten slotte vonden we ook levende exemplaren van de dwerginktvis *Sepiola atlantica* (CHY), de gewone zeekat *Sepia officinalis* (CHY en SMB), en de pijlinktvis *Loligo vulgaris* (SMB).

Bij de groep van de decapoda waren de opvallendste soorten de gewimperde zwemkrab *Liocarcinus arcuatus* (SMB), het ruig krabbetje *Pilumnus hirtellus* (GNV en SMB), enkele hooiwagenkrabben *Macropodia spec.* (CHY en SMB), *Pisa spec.* (SMB), het

kreeftje *Galathea squamifera* (GNV en SMB) en de veranderlijke steurgarnaal *Hippolyte varians* (CHY).

Ten slotte determineerde Hans in totaal niet minder dan een 60-tal mosdiertjes.

De soortenlijst geeft een ruimer overzicht van de soorten die we gevonden hebben. Daarnaast werden aan de Pointe du Roc en op de Îles Chausey verschillende gruisstalen meegenomen. Het uitzoeken en determineren van dit materiaal leverde nog een hele reeks kleine soorten op. Die werden niet opgenomen in de algemene soortenlijst maar wel in de volgende aparte tabel (de soorten zijn alfabetisch gerangschikt volgens de speciëstoefoeging, niet volgens de genus-naam).

Soort	Nederlandse naam	Granville	Îles Chausey
<i>Onoba aculeus</i>	slanke gordelhoren	2	33
<i>Turbonilla acuta</i>			3
<i>Marshallora adversa</i>	bruine contrahoren	3	
<i>Abra alba</i>		20 (klpn)	
<i>Graphis albida</i>	geruite spieshoren	1 (besch)	
<i>Hiatella arctica</i>	Noorse rotsboorder	2 (klpn)	
<i>Limopsis aurita</i>		22 (dbln)	
<i>Alvania beani</i>		6	
<i>Mysella bidentata</i>	tweetandschelp	22 (dbln+klpn)	
<i>Eulima bilineata</i>	gestreepte glanshoren	1	
<i>Chauvetia brunnea</i>	dwergwulk		2
<i>Alvania cancellata</i>		4	
<i>Alvania carinata</i>		6	
<i>Calyptrea chinensis</i>	Chinees hoedje	A	A
<i>Epilepton clarkiae</i>	drietandschelp	2 (klpn)	3 (klpn)
<i>Manzonina crassa</i>	navelgroefhoren	43	
<i>Auriculinella erosa</i> ¹		0	1

<i>Parvicardium exiguum</i>	scheve hartschelp	15 (dbln)	1 (klpn)
<i>Chrysellida fenestrata</i> ²			2
<i>Emarginula fissura</i>	geruite napslak	20	
<i>Corbula gibba</i>	korfschelp	0	1 (klep)
<i>Caecum glabrum</i>	stompe buishoren	60	
<i>Diodora graeca</i>	sleutelgathoren	7	
<i>Rissoa guerini</i>	spitse drijfhoeren		2
<i>Striarca lactea</i>	melkwhite arkschelp	2	
<i>Turbonilla lactea</i>	melkwhite priemhoeren	9 (klpn)	3
<i>Eulimella acicula</i> ³		4	
<i>Rissoa membranacea</i>	vliezige drijfhoeren	3	4
cf. <i>Myosotella myosotis</i>		1*	
<i>Mangelia nebula</i>	hoge trapgevel	0	1
<i>Nucella nucleus</i>	ovale parelmoerneut	11 (dbln)	2 (dbln)
<i>Retusa obtusa</i>	oubliehoeren	6	3
<i>Otina ovata</i>		0	2
<i>Timoclea ovata</i>	ovale venusschelp	12 (dbln+klpn)	
<i>Lacuna pallidula</i>	bleke scheefhoeren		1
<i>Rissoa parva</i>	kleine drijfhoeren	A	A
<i>Helcion pellucidum</i>	blauwgestrepte schaalhoeren	1	
<i>Lamellaria perspicua</i>	groot glasmuiltje	4	
<i>Odostomia plicata</i>	slanke tandhoeren	17	
<i>Tricolia pullus</i>	dekselhoeren	A (enkele operc)	17
<i>Raphitoma purpurea</i>			1
<i>Bittium reticulatum</i>	muizekeutel	A	A

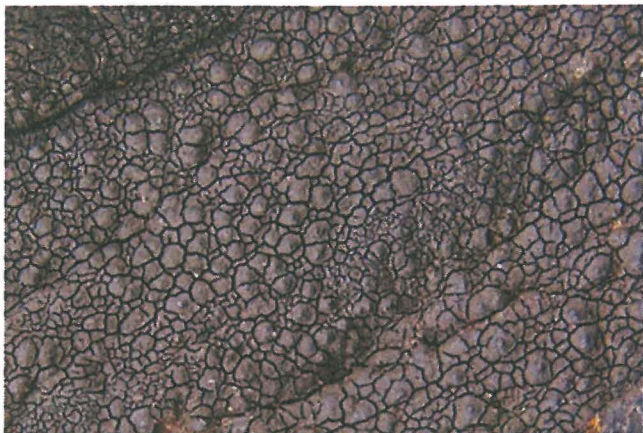

Foto 1:
Verrucaria maura
zwarte zeestippelkorst

Foto 2:
Verrucaria mucosa
gladde zeestippelkorst
(foto : Hans De Blauwe)

Foto 3:
Lichina pigmaea

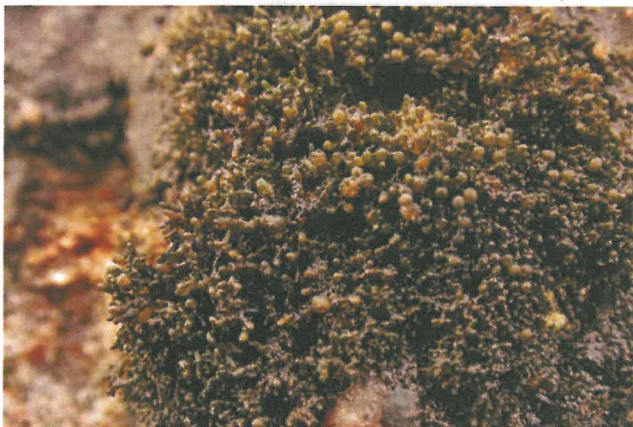

Foto 4:
Lichina confinis

Foto 5 :
Caloplaca marina
gelobde zeecitroenkorst

Foto 6 :
Caloplaca maritima
gewone zeecitroenkorst

Foto 7:
Ramalina siliquosa
gewoon kusttakmos
(foto : Hans De Blauwe)

Foto 8:
Anaptychia runcinata
zeedakpanmos

Foto 9:
Xanthoria parietina
groot dooiermos

Foto 10 :
Xanthoparmelia conspersa
granietschildmos
(Foto: Freddy Vermeulen)

Foto 11 :
Ochrolechia parella
steentandpastakorst

Foto 12 :
Tephromela atra
zwarte schotelkorst
(Foto: Freddy Vermeulen)

<i>Lasaea rubra</i>	korstmosschelp	13 (dbln+klpn)	3 (dbln+klpn)
<i>Parvicardium scabrum</i>	geschubde hartschelp		2 (klpn)
<i>Onoba semicostata</i>	geribde gordelhoren	32	15
<i>Skenea serpuloides</i>		36	
cf. <i>Circulus</i> spec.		4	
<i>Dikoleps</i> spec.		10	
<i>Partulida spiralis</i>	kleine traliehoren	27	
<i>Jujubinus striatus</i>	vlakke kegeltolhoren		8
<i>Limatula subauriculata</i>		52 (klpn)	
<i>Tornus subcarinatus</i>	gekielde cirkelslak	35	2
<i>Truncatella subcylindrica</i>	cilinderslak	1	
<i>Chrysallida terebellum</i>			2
<i>Goodallia triangularis</i>	kleine astarte	A (dbln met perio)	10
<i>Cingula trifasciata</i>			2
<i>Cerithiopsis tubercularis</i>	bruine sponshoren	4	
<i>Modiolarca subpicta</i> ⁴		5 (2 dbln.)	
<i>Retusa truncatula</i>	geknotte oubliehoren		2
<i>Hydrobia ulvae</i>	wadslakje	32	
<i>Lacuna vincta</i>	scheefhoren		15
<i>Tectura virginea</i>	schoteltje	35	1

¹ = *Leucophytia bidentata*; ² = *Tragula fenestrata*; ³ = *Eulimella laevis*; ⁴ =

Modiolarca tumida

klpn = losse kleppen; dbln = doubletten; operc = operculum; perio = periostracum

*met vier plooiën op de columella

Tot slot nog een welgemeend dankjewel aan iedereen voor het helpen samenstellen van de soortenlijst. Speciale dank aan Jacqueline (korstmossen), Hans (bryozoa), en Joris en Floris (gruis). Het was weer een leuke meerdaagse, met geslaagde en boeiende excursies en opnieuw een geweldige sfeer. Misschien tot op de volgende meerdaagse ...

Hieronder volgt voor de verschillende biologische groepen een overzicht van de soorten die we op de bezochte plaatsen hebben aangetroffen. Binnen elke groep zijn de verschillende soorten alfabetisch gerangschikt volgens de soortnaam ('species'). De volgende afkortingen worden gebruikt:

A = algemeen

E = enkele exemplaren

M = massaal

D = dood

L = levend

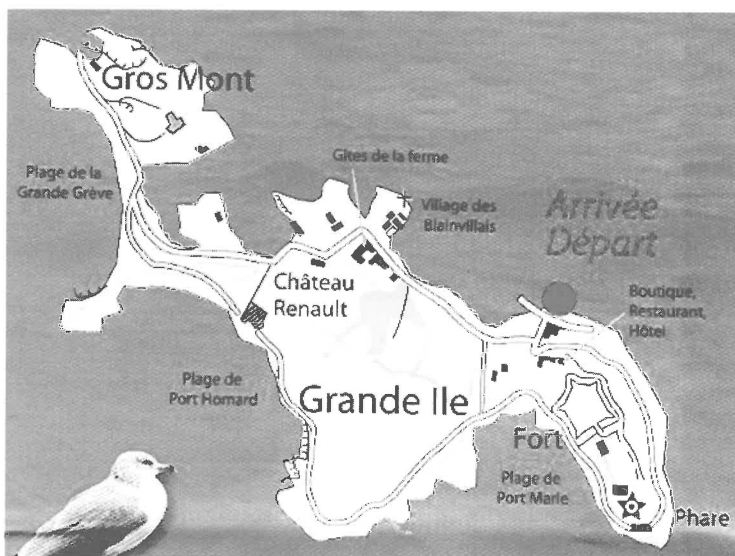
V = vers

CHY = Îles Chausey

GNV = Granville

SMB = St. Martin-le-Bréhal

SPR = St. Paire

Kaartje: Îles Chausey

GENUS SPECIES NEDNAAM DATUM AANTAL TOEST. GEM. OPMERKINGEN

PHYLUM	Chlorophyta (Groenwieren)						
ULVA	LACTUCA	ZEESLA	070218	A	L	GINV	
ULVA	LACTUCA	ZEESLA	070219	A	L	CHY	
ULVA	LACTUCA	ZEESLA	070220	A	L	SMB	
BLUDINGIA	MILIMIA	FLEINH DARMWIER	070218	A	L	GINV	
BLUDINGIA	MILIMIA	NLEINH DARMWIER	070219	A	L	CHY	
ENTEROMORPHA	SPEC	(DARMWIER)	070218	A	L	GINV	
CODIUM	SPEC	(MLTWIER)	070219	A1	L	CHY	
ENTEROMORPHA	SPEC	(DARMWIER)	070219	E	L	CHY	
ENTEROMORPHA	SPEC	(DARMWIER)	070220	A	L	SMB	
PHYLUM	Phaeophyta (Bruinwieren)						
PELVETIA	CAHALDULATA	GROEFWIER	070219	A	L	CHY	
LEPTHESIA	DIFORMIS	(BRUNWIER PHAEOPHYTA)	070219	E	L	CHY	
LAMILLARIA	DIGITATA	VIJGERWIER	070219	A	V	CHY	
LAMILLARIA	HYPERBOREA	(BRUNWIER PHAEOPHYTA)	070219	E	V	CHY	
LAMILLARIA	HYPERBOREA	(BRUNWIER PHAEOPHYTA)	070220	E	V	SMB	NET ROODWIERJUE
PILAYELLA	LITTORALIS	KWASTWIER	070219	A	L	CHY	IN HET SLIK
FUCUS	LUTARIUS	ZEEIK	070219	A	L	CHY	
SARGASSUM	MUTICUM	JAPANS BESSEINWIER	070218	A	L	GINV	
SARGASSUM	MUTICUM	JAPANS BESSEINWIER	070219	A	L	CHY	
SARGASSUM	MUTICUM	JAPANS BESSEINWIER	070220	M	L	SMB	
ASCOPHYLLUM	NODOSUM	KIOTSWIER	070218	A	L	GINV	
ASCOPHYLLUM	NODOSUM	KIOTSWIER	070219	M	L	CHY	
SACCORHIZA	POLYSCHIDES	(VIJGERWIER)	070219	A1	L	CHY	ODD
LAMILLARIA	SACCHARIALIA	SUIKERWIER	070219	E	V	CHY	
FUCUS	SERRATUS	GEZAAGDE ZEEIK	070218	A	L	GINV	
FUCUS	SERRATUS	GEZAAGDE ZEEIK	070219	A	L	CHY	
FUCUS	SERRATUS	GEZAAGDE ZEEIK	070220	A	L	SMB	
HALIDRYS	SILICUOSA	HAUWIER	070218	E	L	GINV	
HALIDRYS	SILICUOSA	HAUWIER	070219	A	L	CHY	
HALIDRYS	SILICUOSA	HAUWIER	070220	E	L	SMB	
FUCUS	SPIRALIS	KLEINE ZEEIK	070219	A	L	CHY	
FUCUS	SPIRALIS	KLEINE ZEEIK	070220	A	L	SMB	
FUCUS	VESICULOSUS	BLAASWIER	070218	A	L	GINV	
FUCUS	VESICULOSUS	BLAASWIER	070219	M	L	CHY	
FUCUS	VESICULOSUS	BLAASWIER	070220	A	L	SMB	
PHYLUM	Rhodophyta (Roodwieren)						
LOMENTARIA	ARTICULATA	KAMMETJESWIER	070219	A	L	CHY	
PLOCAMILLUM	CARTILAGINEUM	KAMMETJESWIER	070219	A	L	CHY	
SOLIERA	CHORDALIS	KHOOPWIER	070218	E	L-V	GINV	
SOLIERA	CHORDALIS	KHOOPWIER	070219	E	L	CHY	
SOLIERA	CHORDALIS	KHOOPWIER	070220	A	L	SMB	
DUMONTIA	CONFORTA	ROOD DARMWIER	070219	A	L	CHY	
CHOIRDIUS	CRISPUS	ERS MOS	070218	A	L	GINV	
CHOIRDIUS	CRISPUS	ERS MOS	070219	A	L	CHY	
CHOIRDIUS	CRISPUS	ERS MOS	070220	A	L	SMB	
POLYSIPHONIA	ELONGATA		070218	A	L	GINV	

HALURUS	EQUISETIFOLIUS	T ₁	T ₂	L	CHY
HELIOPTIS	HECURVUS	070219	A1	V	GNV
CALIBLEFARIS	JUBATA	070222	A1	V	GNV
CALIBLEFARIS	JUBATA	070218	A1	V	GNV
POLYSPHONIA	LATIOSA	070219	A	L	CHY
CORALLITIA	OFFICIALIS	070218	A	L	CHY
CORALLITIA	OFFICIALIS	070219	A	L	CHY
CORALLITIA	OFFICIALIS	070218	A	L	CHY
CORALLITIA	OFFICIALIS	070219	A	L	CHY
GASTROCLONIUM	OXALATA	070220	A	L	SNB
LAURENCIA	PALLIATA	070220	A1	L	SNB
LAURENCIA	PHILATEICA	070218	A	L	CHY
LAURENCIA	PHILATEICA	070219	A	L	CHY
LAURENCIA	PHILATEICA	070218	A	L	CHY
LAURENCIA	PHILATEICA	070219	A	L	CHY
POLYIDES	ROTUNDUS	070219	A	L	SNB
POLYIDES	ROTUNDUS	070220	E	L	CHY
HILDEBRANDIA	RUBRA	070218	E	L	SNB
HILDEBRANDIA	RUBRA	070220	A	L	SNB
CERAMILLIA	RUBRUM	070218	A	L	GNV
CERAMILLIA	RUBRUM	070219	A	L	CHY
HALDRIYS	SILIQUOSA	070218	E	L	GNV
LITHOTHAMNION	SPEC	070218	A	L	CHY
LITHOTHAMNION	SPEC	070219	A	L	CHY
LITHOTHAMNION	SPEC	070220	A	L	SNB
POLYSPHONIA	SPEC	070220	M	L	SNB
FORPHYRA	SPEC	070219	A	L	CHY
MASTOCARPUS	STELLATUS	070218	A	L	GNV

OP ASCOPHYLLUM NODOSUM
OP ASCOPHYLLUM NODOSUM

PHYLLUM	Lichenes (Kortmossen)	T ₁	T ₂	L	CHY
TERPHONELLA	ZWART SCHRIFTMOS	070220	E	L	CHY
OPEGRAPHIA	ZWART SCHRIFTMOS	070220	E	L	CHY
ASPICILLA	FLATTE SCHOTELKORST	070220	E	L	CHY
DIPLOCLIA	KALUGOMOS	070220	E	L	CHY
LEZAVORA	KASTANJEBRIJUE SCHOTELKORST	070220	E	L	CHY
FLAVOPARMELLA	BOSSCHIDIOS	070220	E	L	CHY
CLADONIA	FUJI BEKERMOS	070220	E	L	CHY
LICHILIA	COIFINIIS	070219	E	L	CHY
LAUTHOPARMELLA	GRANETSCHIDIOS	070220	E	L	CHY
CALOPHACA	ROOD DUNZONHETJE	070220	E	L	CHY
RHZOCARPOH	GEWOON LAMENVAARTMOS	070220	E	L	CHY
CLADONIA	HUMILIS	070220	E	L	CHY
VERRUCARIA	MAURA	070220	E	L	CHY
OCHROLECHIA	PARRELLA	070220	E	L	CHY
LAUTHORIA	PARRELLA	070220	E	L	CHY
LEZAVORA	POLYTOPHIA	070220	E	L	CHY
PERTUSARIA	PSEUDOCORALLITIA	070220	E	L	CHY
NEOFUSCELIA	PULLA	070220	E	L	CHY
LA-SALLIA	PUSILLATA	070220	E	L	CHY
LICHILIA	PYGNACEA	070220	E	L	CHY
CLADONIA	RANISFORMIS	070220	E	L	CHY
LAUTHORIA	RUCIPIATA	070220	E	L	CHY
LEZAVORA	RUPICOLA	070220	E	L	CHY
PALLIATA	SILICULATA	070220	E	L	CHY
NEOFUSCELIA	SUBPARIACEA	070220	E	L	CHY
CAUDARELLA	VERRUCULIFERA	070220	E	L	CHY
	VITELLINA	070220	E	L	CHY
	GRÖVE GEELKORST	070220	E	L	CHY

Spermatophyta (Zaaiplanten)					
PHYLUM					
ZOSTERA	MARJHA	SPONT ZEEGRAS	070219	A	L CHY
Phylum		Porifera (Sponsen)			
TETHYA	AURANTJIA	BOORSPONS	070219	A	L CHY
CLONIA	CELATA	GEWELSPONS	070220	E	L SHB
HAUCHONDRIA	PAIJKEA	GEWOONE BROODSPONS	070218	E	L CHY
HAUCHONDRIA	PAIJKEA	GEWOONE BROODSPONS	070219	A	L SHY
HAUCHONDRIA	PAIJKEA	GEWOONE BROODSPONS	070220	A	L SHB
HYMELICODON	PERLEVIS		070222	1	L GIV
Phylum		Cnidaria (Neteldieren)			
KLASSE		Hydrozoa (Hydroïdpoliepen)			
SECTILARIA	CIPRESSIIA	ZEECYPRES	070219	A1	V GIV
HYDRALMABIA	FALCATA	GENOMIDE ZEEBURSTEL	070220	1	L SHB
CLYTHA	HEMISPHERICA		070219	A	L CHY
CLAVATA	MULTICORTIS	KLEIN TALHOORNIKORRAAL	070219	1	L CHY
OTIUMETIA	PULVIA	KLEIN TALHOORNIKORRAAL	070220	A	L CHY
ETIUMETIA	PULVIA		070220	A	L SHB
KLASSE		Anthozoa (Bloemdieren)			
ALCYONHIA	DIPTATUM	DODEKAEMISMOOI	070219	20	L CHY
ACTINIA	EQUIHA	P44DEKAEMISMOOI	070218	E	L GIV
ACTINIA	EQUIHA	PAARDEKAEMISMOOI	070219	E	L CHY
TEALIA	FELINA	ZEEDEALIA	070219	E	L CHY
TEALIA	FELINA	ZEEDEALIA	070220	A1	L SHB
ACTINIA	FRAGACEA	AARDBELIEMISMOOI	070219	2	L CHY
CALLIACTIS	PARASITICA		060219	A1	L CHY
CERUS	PEDUNCULATUS	ZOIHEROOS ZEEIADIELEFIE	070220	A1	L SHB
CERUS	PEDUNCULATUS	ZOIHEROOS ZEEIADIELEFIE	070218	A	L GIV
CERUS	PEDUNCULATUS	ZOIHEROOS ZEEIADIELEFIE	070219	A	L CHY
CERUS	PEDUNCULATUS	ZOIHEROOS ZEEIADIELEFIE	070220	M	L SHB
BALAIOPHILLIA	REGIA	(SOLITAIR KORRAAL)	070219	A1	L CHY
SAGARTIA	TROGLODYTES	SUBAIEHMOOI	070218	E	L GIV
SAGARTIA	TROGLODYTES	SUBAIEHMOOI	070219	A	L CHY
SAGARTIA	TROGLODYTES	SUBAIEHMOOI	070220	A	L SHB
AIENOMHIA	VRIDIS	WASROOS	070218	E	L GIV
AIENOMHIA	VRIDIS	WASROOS	070219	A	L CHY
AIENOMHIA	VRIDIS	WASROOS	070220	E	L SHB
Phylum		Ctenophora (Ribbikanten)			
PLEUROBRACHIA	PILEUS	ZEEGRUF	070219	1	L CHY

PHYLUM	Platyhelminthes (Platwormen)					
CONVOLUTA	ROSOFFEISIS	GROENE PLATWORM;	070219	M	L	CHY
PHYLUM	Spunculida (Wormen)					
PHASCOLICH	STROMBI		070219	1	L	CHY
PHYLUM	Entoprocta (Kielwormen)					
PECUDULIA	CERUA		070219	2	L	CHY
PHYLUM	Annelida (Ringwormen)					
SABELLIA	ALVEOLATA		070218	M	L	CHY
SABELLIA	BOREALIS		070219	A	L	CHY
SPIROBIS	CONCHILEGA	SPIRAALIGERWORM	070218	A	L	CHY
LAIJCE	CONCHILEGA	SCHIEPHERWORM	070219	A	L	CHY
LAIJCE	CONCHILEGA	SCHIEPHERWORM	070220	A	L	SMB
AREINCOLA	MARINIA	SCHIEPHERWORM	070219	A	L	CHY
AREINCOLA	MARINIA	ZEEPIER	070219	A	L	CHY
SABELLIA	PANOMIHA		070220	E	L	SMB
SABELLIA	PANOMIHA		070219	1	L	CHY
LEPIDOCHOTUS	SPEC	ZEERUPS;	070219	A	L	CHY
IEREIS	SPEC	ZEEDUIZENDPOOT;	070219	A	L	CHY
TUBIFICOIDES	SPEC	DRIEKANTIGE KALKWORM	070218	A	L	CHY
POLYATOCEROS	TRIQUETER	DRIEKANTIGE KALKWORM	070220	M	L	SMB
EULALIA	VRIDIS		070219	A	V	CHY
PHYLUM	Mollusca (Weekdieren)					
KLASSE	Polyniaphora (Keverslakken)					
ACANTHOCHITOIA	ORUITA	KLEINE BORSTELKEVERSLAK	070219	1	L	CHY
ACANTHOCHITOIA	ORUITA	KLEINE BORSTELKEVERSLAK	070220	A1	L	SMB
ACANTHOCHITOIA	FASCICULARIS	GROTE BORSTELKEVERSLAK	070220	A1	L	SMB
KLASSE	Scaphopoda (Stoottanden)					
DEITALIA	SPEC	LOUFTANTSTAND;	070218	1		CHY
DEITALIA	SPEC	LOUFTANTSTAND;	070220	E	V	SMB
KLASSE	Gastropoda (Slakken)					
OCEIEBRIA	ACICULA		070219	1	V	CHY

OUDER PUTJES IN HET ZAND

OUDER PUTJES IN HET ZAND

LEGSELS (GROENE SNIJTEBEL)

[illegible]

[illegible]

Summary

In February 2007 the Belgian marine biological association 'Strandwerkgroep' visited the neighbourhood of Granville on the west coast of the Cotentin, Low Normandy, France. This is the corner in the English Channel with the highest tidal range. The nearby Isles Chausey, only accessible with a small ferry, were visited twice. The extraordinary landscape and the many marine biological finds proved once more (since this was our second field trip) very rewarding.

Foto 1: verblijfplaats Granville

Foto 2: Excursie Iles Chausey

Foto 3: Zeekat – *Sepia officinalis*

Foto's: Nathal Severijns

Foto 4: *Hippocampus* spec.

Een stranding van riemwier *Himanthalia elongata* met veel begroeide voetjes in 2007 aan de Westkust

Vanhaelen Marie-Thérèse

Van 2 tot 8 september 2007 spoelden overvloedig kluwens riemwier aan en kon ik 182 rijkelijk begroeide voetjes verzamelen in de vloedlijn tussen Oostduinkerke-Groenendijk en de Franse grens. Er waren nog méér voetjes, doch de onbegroeide en deze waar alleen wat spiraalkokers *Spirorbis* sp., roze kalkkorstwier *Mesophyllum lichenoides* en koraalwier *Corallina officinalis* op voorkwam, bekeek ik ter plaatse en nam ze niet mee.

Thuis werd de begroeiing met wiertjes gecontroleerd, alsook de aanwezigheid van pokken, mollusken en stekelhuidigen.

Nadien determineerde Hans De Blauwe alle mosdiertjeskolonies die zich op de voetjes gevestigd hadden.

- Wiersoorten die groeiden op de voetjes

Gastroclonium sp. : 14 x

Ceranium sp. : 10 x

Laurentia pinnatifida : 8 x

Callophyllis cristata : 6 x

Falkenbergia rufolanosa : 6 x

Een jonge *Laminaria* sp.

Op enkele riemen kwam het bruinwier *Elachista scutulata* voor.

- Zeepokken

Eénmaal kwam een voetje voor op een levende gekartelde zeepok *Balanus crenatus*.

Tweemaal zat een voetje op een leeg vulkaantje *Balanus perforatus*.

Op één voetje zaten een tiental sterpokjes *Elminius modestus*.

- Mollusken

Een levend discoslakje *Helcion pellucidus* kwam éénmaal voor 4 mm (ODK)

Zeven maal trof ik een voetje op een ruwe schaalhoren *Patella aspera* aan (DP, KOK, ODK)

Eénmaal zat een doubletje *Musculus discors* van 4 mm (ODK) tussen het aanwezige koraalwier op een voetje.

In totaal vond ik 9 levende schilferige dekschelpjes *Pododesmus squamula* op de voetjes (SIB, KOK, ODK)

Er werd ook tweemaal een levende *Hiatella arctica* gevonden 4 à 5 mm (SIB, ODK)

Een levend wijd manteltje *Aequipecten opercularis* (3 mm) hing tussen de begroeiing van één voetje (ODK).

- **Wormen**

Er was slechts één vondst van een levende driekantige kalkkokerworm *Pomatoceres triqueter* op een voetje.

- **Stekelhuidigen**

Een mooie vondst was de aanwezigheid van een vijfhoekig zeesterretje *Asterina gibbosa* van 9 mm op een voetje (DP) en eveneens één slangsterretje *Amphipholis squamata* (ODK). *Asterina gibbosa* kan 5 cm worden, is meestal kleiner. Dit zeesterretje ziet er uit als een dik ruw vijfpuntig kussentje. Het voedt zich met bivalven, buikpotigen en slangsterretjes. Het vijfhoekig zeesterretje komt vooral voor op rotsen, onder stenen en in zeeorganismen. Deze soort komt voor aan de westkust van de Britse Eilanden, het Kanaal tot de Azoren en in de Middellandse zee (Weinberg 1994)

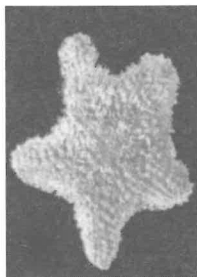

Foto: *Asterina gibbosa* (voorzijde - 9 mm)
(foto: Ingrid Jonckheere)

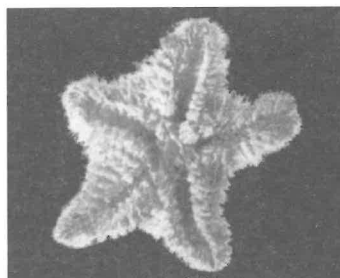

Foto: *Asterina gibbosa* (achterzijde - 9 mm)
(foto: Ingrid Jonckheere)

- **Bryozoa (mosdiertjes)**

Het meest indrukwekkend is de lijst van de aangetroffen mosdiertjes, 22 soorten in totaal. Hans was vooral blij verrast met de vondst van *Tubicellepora magnicostata* op zomaar 5 voetjes. Ik lees bij Hayword en Ryland (1996) dat deze soort voorkomt rond de Isles of Scilly (zuidwest-Engeland).

Hier volgt de lijst met vermelding van het aantal voetjes waarop soorten voorkwamen :

<i>Tubicellepora magnicostata</i>	5
<i>Celleporella hyalina</i>	41
<i>Celleporina hassallii</i>	11
<i>Electra pilosa</i>	25
<i>Scruparia chelata</i>	8
<i>Scruparia ambigua</i>	5

<i>Callopora lineata</i>	27
<i>Haplopoma graniferum</i>	6
<i>Schizoporella unicornis</i>	1
<i>Microporella ciliata</i>	5
<i>Membranipora membranacea</i>	5
<i>Filicrisia geniculata</i>	7
<i>Tubulipora liliacea</i>	6
<i>Scrupocellaria reptans</i>	10
<i>Aetea anguinea</i>	3
<i>Crisia eburnea</i>	3
<i>Callopora rylandi</i>	3
<i>Aetea sica</i> (zonder ringen)	1
<i>Escharoides coccinea</i>	2
<i>Haplopoma impressum</i>	1
<i>Flustrellidra hispida</i>	1
<i>Watersipora complanata</i>	1

Uit deze waarnemingen blijkt toch weer dat het echt de moeite loont om riemwiervoetjes grondig te controleren ; zij zijn vaak dragers van een schat aan andere zeeorganismen.

Dank aan Hans De Blauwe voor het determineren van de mosdierpjes.

ODK = Oostduinkerke, KOK = Koksijde, SIB = Sint-Idesbald, DP = De Panne

Summary

The author describes the rich epiphytic biological communities on the holdfasts of the brown seaweed *Himanthalia elongata* (thongweed) washed ashore along the Belgian beach of the Westhoek, near France.

Literatuur

- HAYWARD, P.J., & J.S. RYLAND, 1996. Handbook of the Marine Fauna of North-West Europe. Oxford University Press. p. 656-667, 669, 676-677.
- WEINBERG, S., 1994. Découvrir l'Atlantique, la Manche et la Mer du Nord. Ed. Nathan p. 251

TerYde, I
8670 Koksijde

**verrekijkers
telescopen
microscopen
accessoires**

www.sightsofnature.com

Pieter De Conincklaan 108, 8200 St.-Andries Brugge, 050/ 31 50 01

